

ЛІТЕРАТУРА

1. Лавріненко В.А. Структурні та змістовні характеристики смислової сфери підлітків із неформальних об'єднань. Психологія і особистість. 2020. № 1. С. 71–93.
2. Павелків В. Р. Психогенеза агресивної та деструктивної поведінки в підліткових субкультурах: дис.... докт. психол.наук 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія», 05 – соціальні та поведінкові науки (053 – психологія). Рівне, 2019. 360 с.
3. Седих К. В., Моргун В. Ф. Делінквентний підліток. Навчальний посібник для студентів. 3-е вид. К.: Видавничий дім «Слово», 2019. 272 с.
4. Сошина Ю. М. Психологічні особливості формування ціннісно-смислових настановлень у підлітковому віці : дис....канд. психол.наук 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». К., 2016. 174 с.

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ПРОЄКТУВАННІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Лебедик Л. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
lebedyk_lesya@ukr.net*

Синергетичний підхід займає найважливіше місце серед методологічних засад проєктування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти. Його застосування визначається багатьма чинниками і залежить від безлічі причин. Серед них – стан розвитку теорії позашкільної освіти, її затребуваність практикою позашкілля, чіткість основ побудови концепції проєктування освітньо-професійної життєдіяльності особистості тощо. Через розмаїтість можливих засад означеного проєктування і з'являються різноманітні теорії проєктування життєдіяльності особистості. Синергетизм, який виникає між ними, сприяє взаємній доповнюваності і збагаченню, взаємоперевірці життєвості теоретичних висновків на предмет її відповідності багатогранній практиці (В. Стрельніков [18, с. 33]).

Методологічною основою проєктування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти став синергетичний підхід (Н. Батечко [1, с. 25–29], С. Вітвицька [2, с. 92–108], О. Гладкова [3, с. 338–343], О. Дубасенюк [2; 14], А. Євтодюк [4], В. Ільїн [5], В. Кремень [5; 6], Т. Левовицький [6], В. Огнев'юк [6], Н. Протасова [13, с. 281–282], С. Сисоєва [6], В. Стрельніков [15, с. 214–241; 16, с. 319–321; 17, с. 115–135; 18, с. 33–48] та ін.), який дозволив визначити склад, ієрархію компонентів проєктування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти; методологія синергетичного підходу забезпечить реалізацію проєкту освітньо-професійної жит-

тедіяльності особистості у закладі позашкільної освіти в умовах як закономірних, так і випадкових явищ практики позашкілля. Отже, у побудові і реалізації концепції проектування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти, як досліджено нами у попередніх розвідках [7–12], доцільно спиратися на основні положення синергетичного підходу.

Синергетичний підхід своїм предметом охоплює всі етапи процесу самоорганізації систем як процесу еволюції порядку від його виникнення, розвитку, ускладнення до руйнування, тобто, весь цикл розвитку системи (зокрема, освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти) в аспекті її структурного упорядкування [11, с. 106]. Тому проектування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти нерозривно пов'язане із включенням у процеси позашкільної освіти синергетичних уявлень про її відкритість, цілісність і взаємозв'язок особистості, природи і суспільства.

Проектування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти як складна, відкрита система має такі властивості: а) неоднорідність і значна кількість елементів; б) емерджентними є властивості окремих елементів і всієї системи; в) ієрархія системи означає наявність декількох рівнів і способів їхнього досягнення, що породжує конфлікти рівнів системи; г) агрегація, тобто об'єднання декількох параметрів системи у параметри вищого рівня, а параметри нижчого рівня знаходять втілення в агрегованих параметрах більш вищого рівня; д) багатофункціональність як здатність великої системи до реалізації безлічі функцій у її структурі, що виявляється у наступних властивостях (гнучкості, адаптації, живучості); е) гнучкість як здатність змінювати мету функціонування у залежності від умов функціонування, стану підсистем; є) адаптація – зміна мети функціонування зі зміною умов; ж) живучість як здатність змінювати мету функціонування за ушкодження елементів системи; з) надійність як здатність системи реалізовувати власні функції за певний час і забезпечувати якість; к) безпека системи як здатність не завдавати шкоди персоналу, технічним об'єктам, довкіллю; л) стійкість як здатність виконувати свої функції за умови виходу за певні обмеження параметрів зовнішнього середовища; м) вразливість як здатність під час впливу зовнішніх і внутрішніх чинників зазнавати пошкоджень (В. Стрельніков [18, с. 39]).

Отже, опора на синергетичний підхід у дослідженні означеної проблеми дає змогу використовувати філософські засади теорії самоорганізації складних систем для вирішення проблем проектування освітньо-професійної життєдіяльності особистості у закладі позашкільної освіти. Через свою відкритість проектування освітньо-професійної життєдіяльності особистості здатне прогнозувати і враховувати зміни в освітньому просторі закладу позашкільної освіти, гарантувати досягнення мети проектування освітньо-професійної життєдіяльності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батечко Н. Г. Акмесинергетичний підхід у моделюванні процесу підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Неперервна професійна освіта : теорія і практика. 2012. Вип. III-IV. С. 25-29.
2. Вітвицька С. С. Системно-синергетичний підхід до педагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти. Професійна педагогічна освіта : системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 92-108.
3. Гладкова О. А., Лебедик Л. В. Методологічний потенціал синергетичного підходу у професійній діяльності викладача вищої школи. Збірник наукових статей магістрів. Полтава : ПУЕТ, 2019. 425 с. С. 338-343. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9149>
4. Євтодюк А. В. Синергетичні засади моделювання освітніх систем : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Інститут вищої освіти АПН України. Київ, 2002. 198 с.
5. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті : контекст людиноцентризму. К. : Педагогічна думка, 2012. 368 с.
6. Кремень В. Г. Сучасний навчальний процес як синергетична система. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : монографія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. К. : Едельвейс, 2013. 460 с.
7. Лебедик Л. Доцільність застосування технологій навчання в команді у закладах позашкільної освіти. Педагогіка партнерства: реалії та перспективи : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 104-й річниці від дня народження В. Сухомлинського, 11-12.10.2022 / уклад. О. Е. Жосан, В. В. Войтко. Кропивницький, 2022. 374 с. С. 169-174. URI: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/19592>
8. Лебедик Л. В. Інтерактивні технології підготовки педагогів позашкільних закладів до інклюзивної освіти. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., 8-9 груд. 2022 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнар ун-ту розвитку людини «Україна» ; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ППЕП, 2023. С. 325-328.
9. Лебедик Л. В. Розвиток особистості педагогічного працівника закладу позашкільної освіти у безпечному освітньому середовищі. Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення (м. Тернопіль, 03 берез. 2023 р.). Науковий, методичний, інформац. зб. ТОКІППО / Ред.: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 416 с. С. 225-229.
10. Лебедик Л. В. Розвиток професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти на основі педагогічних поглядів Григорія Сковороди. Сучасні рецепції світоглядно-ціннісних орієнтирів Григорія Сковороди : колективна монографія / за заг. ред. к.ю.н. Д. С. Луніна. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2022. 360 с. С. 89-97.
11. Лебедик Л. В. Теоретичні засади підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 теорія і методика професійної освіти. Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2019. 507 с. С. 98-114. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7981>
12. Лебедик Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх педа-

гогів для закладів позашкільної освіти. Лише той Учитель, хто живе так, як навчає : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (Полтава, 17 листоп. 2022 р.) / уклад. : Л. Литвинюк, М. Чиркова. Полтава : ПАНО, 2023. 298 с. С. 240-244. URL: <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannia-roippro>

13. Протасова Н. Г. Синергетичний підхід до управління інноваційними процесами у післядипломній освіті. Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : Зб. наук. праць. К. : Логос, 2000. С. 281–282.

14. Професійна педагогічна освіта: акмесинергетичний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 389 с.

15. Стрельников В. Ю. Концептуальні основи навчання, що стимулює особистісний розвиток здобувачів освіти територіальних громад. Традиції та інновації у траєкторіях розвитку освітньо-педагогічного дискурсу : колективна монографія / наук. ред. Р. Басенко ; Полтав. ін-т екон. і права Університету «Україна». Полтава : Університет «Україна», 2022. С. 214–241.

16. Стрельников В. Ю. Особистісний розвиток здобувачів освіти територіальних громад. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 груд. 2021 р. / Полт. ін-т економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» ; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПШП, 2022. 375 с. С. 319–321.

17. Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с.

18. Стрельников В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 375 с.

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ «ЛЮДИНА-ЛЮДИНА»

Лень Ю. О., Гаврилова Н. Г., Гудим Г. П., Герасименко С. С.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

y.len@kubg.edu.ua

n.havrylova@kubg.edu.ua

h.hudym@kubg.edu.ua

sof1pavlenk0306@gmail.com

Проблематика професійного вигорання особистості не втрачає своєї актуальності у вирі подій та глобалізаційних змін ХХІ століття в різних сферах